

1. Lausunto selvitysvelvollisuudesta, selvitysperusteista (ml. poikkeusperusteista) ja selvitysvelvollisuuden sisällöstä

Yleistä

Kuntarakennelakiluonnos on valmisteltu toteuttamaan hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta kuntarakenneuudistuksesta. Uudistuksen tavoitteena tulisi hallitusohjelman mukaisesti olla:

- laadukkaiden ja yhdenvertaisten kunnallisten palvelujen turvaaminen asiakaslähtöisesti koko maassa,
- kuntien edellytysten vahvistaminen niiden järjestäessä ja tuottaessa ennaltaehkäiseviä palvelukokonaisuuksia,
- edellytysten luominen kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle ja yhdyskuntarakenteen eheyttämiselle sekä
- kunnallisen itsehallinnon ja paikallisen demokratian vahvistaminen.

Lain keskeinen sisältö kuitenkin velvoittaa kunnat tekemään yhdistymisselvitys kriteerien osoittamalle alueelle myös ei-vapaaehtoiselta pohjalta. **Lempäälän kunnan mielestä liitosselvityksiin velvoittava lainsäädäntö ei ole tarkoituksenmukainen eikä kuntarakennelakia tulisi säätää esitetyssä muodossaan.**

Lempäälän kunta on antanut lausunnon Elinvoimainen kunta- ja palvelurakenne–raportista huhtikuussa 2012. Lausunnon mukaan Lempäälä täyttää jo nykyisellään kuntauudistuksella tavoiteltavat vahvan peruskunnan vaatimukset. **Kuntakooltaan yli 21.000 asukkaan Lempäälä on optimaalinen sekä lähipalvelujen järjestämisen että kuntalaisdemokratian toteuttamisen kannalta. Lempäälän kunnan näkemys ei ole näiltä osin muuttunut.**

Lisäksi, huhtikuussa 2012 annetun lausunnon mukaisesti, Tampereen kaupunkiseudun kunnat ovat jo käynnistäneet omaehtoisen, seudun tulevaisuuden vaihtoehtoja tarkastelevan selvityksen. Sen tavoitteena on tukea kaupunkiseudun kilpailukykyä, elinvoimaisuutta, asukkaiden hyvinvointia sekä elinkeinoelämän kehitystä. Sillä ennakoidaan myös uuden kuntarakennelain veloitetta selvittää kuntaliitosten etuja ja haittoja sekä muita kuntauudistusta tukevia hallinnon ja palvelujen järjestämisen tapoja. Omaehtoinen selvitys tehdään kuntien yhteistyönä ja siinä selvitetään lain edellyttämän selvitysvelvollisuuden lisäksi myös muita kuntayhteistyön vaihtoehtoja.

Palveluiden edellyttämä väestöpohja

Lempäälän kunta täyttää erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon oman palvelutuotannon, matalan kynnyksen palvelujen ja lähipalvelujen kannalta vähimmäisvaatimukseksi edellytetyn 20.000 asukkaan väestöpohjan. Omien palveluiden lisäksi Lempäälä tuottaa ja kehittää tiiviissä yhteistyössä Tampereen kaupunkiseudun muiden kuntien kanssa useita eri peruspalveluja.

Lakivalmistelun epätarkkuutta 4 §:n osalta kuvastaa luonnoksessa esitetty perusopetuksen ikäluokan vähimmäiskoko (noin 50 alle

yksivuotiaista). Yli 21.000 asukkaan Lempäälässä tuo vähimmäisraja täyttyy yli 7-kertaisesti.

Työpaikkaomavaraisuus, työssäkäynti ja yhdyskuntarakenne

Työpaikkaomavaraisuus ja pendelöinti kuvaavat vain tilastollisina suureina työmatkaliikenteen suuntaa. Niitä ei tulisi käyttää laissa mainittuina kriteereinä. Kuntaliitokset eivät vähennä työssäkäyntiliikennettä – olennaista on kehittää joukkoliikennettä yhteistyössä ja sen avulla vähentää yksityisautoilun osuutta.

Kuntarakennelakiluonnoksen perusteluissa todetaan, että vahva työpaikkaomavaraisuusaste kuvaa kunnan elinvoimaisuutta, kilpailukykyä ja kykyä vastata alueen elinkeinotoiminnan kehittämisestä. **Lempäälän kunnan näkemyksen mukaan kunnan elinvoimaisuutta voidaan mitata muullakin tavoin, esimerkiksi yritysten määrän kasvuna kunnassa tai kunnan menestymisenä kunnan elinkeinotoiminnan onnistumisista mittaavissa kyselyissä.** Keskuskaupunkien työpaikkaomavaraisuutta arvioitaessa tulisi ottaa huomioon kuntayhtymien ja valtion työpaikat, jotka nyt lasketaan keskuskaupungeille.

Kuntarakenteen ja kuntarajojen muutos eivät luo työpaikkoja. Tampereen kaupunkiseudun ongelma ei myöskään ole kuntakohtaiset työpaikkaomavaraisuustilastot vaan kaupunkiseudun työpaikkojen puute. Olennaista on, miten seudun kunnat yhteistyössä onnistuvat houkuttelemaan uusia yrityksiä seudulle tonttitarjonnallaan ja ylipäättään yritysmyönteisellä toimintatavallaan niin päätöksenteossa kuin asiakaspalvelussa. Lempäälän kunta on Suomen Yrittäjien Kuntien ja kaupunkien yritysilmapiiritutkimuksessa sijoittunut useana vuonna ensimmäiseksi Pirkanmaan kunnista ja parhaimmillaan koko valtakunnassa toiseksi. Riskinä on, että kaupunkiseudun kyky vastata nopeasti yritysten tarpeisiin heikkenee oleellisesti kuntaliitosten myötä. Kuntien ns. sparraava kilpailu ei ole epätervettä, kun se perustuu jatkuvaan yhteiseen keskusteluun esim. elinkeinopolitiikasta.

Kuntaliitoksen tarpeellisuutta kasvavilla kaupunkiseuduilla on perusteltu myös Timo Aron muuttoliiketutkimuksilla ja laskennallisilla tulopohjanmuutos -vertailuilla. Aron tutkimuksesta pitäisi teettää puolueeton arvio; hän selvitti vain yhtä osaa muuttoliikkeen koko talousdynamiikasta. Kehyskunnat ovat kasvaessaan ottaneet vastuulleen myös muuttajista aiheutuvat päivähoidon, peruskoulun ja terveydenhuollon suuret ja edelleen kasvavat investointi- ja palvelukustannukset. Tampere on vastaavasti välttynyt näiltä kustannuksilta.

Maakuntakaavalla, kaupunkiseudun MAL-aiesopimuksella ja ns. rakennemallityöllä voidaan ilman kuntaliitoksia riittävän tehokkaasti kehittää yhdyskuntarakennetta Tampereen kaupunkiseudulla.

Yhdyskuntarakenteen osalta Lempäälän strategiana on jo pitkään ollut nauhataajamarakennetta tiivistävä ja joukkoliikennettä tukeva kaavoittamisen ja rakentamisen painopiste. Joukkoliikenteen osalta Lempäälä kuuluu Tampereen kaupunkiseudun yhteiseen

joukkoliikenneorganisaatioon.

Taloudellinen tilanne

Lempäälän kunnalla ei ole huomautettavaa lakiluonnoksen taloudellisten kriteerien osalta.

Lempäälän pitää erittäin perusteltuna, että kuntauudistuksella tavoitellaan myös kuntataloudellista vakautta. Nykyisessä laajuudessa Suomen kuntapalvelujen järjestäminen johtaa väistämättä rahoituksen kestävyysvajeeseen. Valtion ei tule lisätä kunnille uusia palveluvelvoitteita, koska niitä on jo nyt liikaa, kuten VM:n tuore selvitys osoittaa.

Kuntauudistusvalmistelun taloustarkasteluaineistossa keväällä 2012 esitetty kuvaus Lempäälän taloudellisesta tilanteesta osoittaa, että Lempäälän kuuluu talousanalyysin perusteella parhaiten tulevaisuudesta selviävien kuntien joukkoon. Lempäälän aikoo omalta osaltaan vastata kuntataloutensa riittävästä tervehdyttämisestä. Eero Laesterän selvityksen (Painelaskelma) mukaan Tampereen talous tulee tulevina vuosina heikentymään ja kehyskuntien vahvistumaan. Ei ole oikein, että Lempäälä ja muut kehyskunnat joutuvat paikkaamaan Tampereen heikentyviä talousnäkyymiä. **Kuntarajamuutokset eivät edesauta hallitusohjelman tavoitteita julkisen kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi.** Suurimmissa yli 100.000 asukkaan kaupungeissa palvelutuotannon yksikkökustannukset ovat maan korkeimmat. Lempäälä tuottaa peruspalvelunsa edullisesti verrattuna kuntiin keskimäärin. Tampereen kaupunkiseudun vetovoima voidaan säilyttää myös kustannustehokasta seutuyhteistyötä kehittämällä.

Valtionosuusuudistuksen valmistelusta viikolla 7 annetun tiedotteen mukaan yhtenä uudistuksen linjauksena on tavoite kannustavuuteen. Lempäälän kunta yhtyy tähän tavoitteeseen ja katsoo, että kunnan järjestäessä palvelunsa keskimääräistä tehokkaammin, sen tulee siitä myös valtionosuusperusteisesti hyötyä. Tehokkuustarkastelulla tulee olla merkittävä painoarvo kuntarakenneuudistuksen eri vaiheiden selvityksissä, tulkinnoissa ja tulevaa kuntarakennetta koskevissa esityksissä.

Valtionosuusuudistuksen tulee ottaa riittävällä tavalla huomioon kasvukuntien erityispiirteet ja ikärakenne. Peruspalveluiden kasvutarpeen vaatimille uusinvestoinneille on säilytettävä ja osin palautettava valtionosuusrahoitus. Lisäksi kuntien peruspalvelukiinteistöjen korjausvelka on ilmeinen ja myös näiden investointien valtionrahoitukseen on varauduttava - tarvittaessa vaikka kehittämishankkeisiin varatun rahoituksen kustannuksella. **Valtionosuusuudistuksella ei tule edistää VM:n ajamaa epätarkoituksenmukaista kuntarakenneuudistusta Tampereen kaupunkiseudulla.**

Selvitysalueista poikkeaminen

Lempäälän kunnalla ei ole huomautettavaa selvitysalueista poikkeamisen osalta. Tampereen kaupunkiseudulla on jo käynnissä vapaaehtoinen selvitystyö.

2. Esityksen sisältämistä määräajoista ja menettelyistä

Ottaen huomioon selvitystyön laajuus ja asian merkittävyys, asetetut määräajat ovat kohtuuttoman lyhyet. Onkin kyseenalaista, minkä painoarvon lakiluonnoksesta annetut lausunnot saavat jatkovalmistelussa.

Lausuntopyynnön liitteessä 3 todettujen kuntauudistuksen muiden hankkeiden aikataulut ja eteneminen ovat niin epämääräisessä vaiheessa, etteivät niistä saatu informaatio ja linjaukset ole hyödynnettävissä lausuntoa lakiluonnoksesta annettaessa ja lakiluonnosta eduskunnassa käsiteltäessä.

3. Valtioneuvoston toimivallasta päättää kuntajaon muuttamisesta

Valtioneuvoston toimivaltaa asiassa ei tule lisätä, vaan se tulee rajata vain erityisen vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevia kuntia koskevaksi.

4. Yhdistymisavustuksien ehdoista ja määrästä

Kysymys ei ole Lempäälän kunnan kannalta ajankohtainen, koska Lempäälä vastustaa omalta osaltaan kuntaliitoksia. Kuntien vapaaehtoiseen selvitykseen tulisi valtion kohdentaa lisärahoitusta, koska selvityksistä saatava tieto auttaa kuntia rakentamaan palvelurakennettaan tehokkaammaksi.

5. Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti

Lempäälän kunnan näkemys sote-rakennemuutoksen linjauksista kokonaisuutena on, että linjaukset eivät sovellu sote-uudistuksen pohjaksi. Linjaukset ovat jo lähtökohdissaan huonosti perusteltuja, etenkin väestömäärävaatimukset. Hyvät sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut voidaan järjestää 20.000 asukkaan väestöpohjalla. Niihin voidaan myös integroida perusterveydenhuoltoa tukevia erikoissairaanhoidon palveluita.

Linjauksissa korostuvat perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kysymykset ja erityisesti niiden integrointi, joka esitetyllä mallilla ei toteudu järkevästi, ei kustannuksiltaan eikä toiminnallisesti. Laajasti erikoissairaanhoidon palveluita ei voida tuottaa 50.000 – 100.000 asukkaan väestöpohjalla, se on siihen aivan liian pieni. Esitetty linjaus merkitsisi epätarkoituksenmukaista ja kalliiksi tulevaa erikoissairaanhoidon hajauttamista.

Sosiaalipalvelut, niiden tärkeydestä huolimatta, ovat linjauksissa jääneet liian vähälle huomiolle. Niiden järjestäminen suuremmissa kunnissa tai sote-alueilla ei tuo mitään etuja.

Maakunnan kokoisen sote-alueen muodostaminen voisi olla yksi

selviteltävä vaihtoehto kuitenkin niin, että se koskee ensisijaisesti erikoissairaanhoidon ja erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon integraatiota palveluissa, joissa keskittämisessä on etunsa, esim. päivystyspalveluita sekä vaativia sosiaalihuollon palveluita, esim. kehitysvammaisten laitoshoidon. Perusterveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden järjestämisen tulee säilyä vahvoissa peruskunnissa.

Lempäälä vastustaa lainsäädännöllisiä velvoitteita 50.000 -100.000 asukkaan sote-alueen muodostamisesta. Jos sellainen pakko kuitenkin säädetään, kunta haluaa muodostaa sote-alueen yhdessä muiden Tampereen kehyskuntien kanssa mahdollisimman keveänä.

Lempäälä ei tule suostumaan siihen, että sote-palvelut annetaan Tampereen kaupungin tai Valkeakosken aluesairaalan ympärille kootun kuntayhtymän hoidettavaksi.

Lempäälän kunnan näkemyksen mukaan realistiset edellytykset uudistuksen toteuttamisella esitettyjen linjausten mukaan puuttuvat. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennehanke on otettava kokonaan uudelleen valmisteluun.